Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 22ας Φεβρουαρίου 2018*

«Παράβαση κράτους μέλους – Οδηγία 91/271/ΕΟΚ – Επεξεργασία των αστικών λυμάτων – Απόφαση του Δικαστηρίου διαπιστώνουσα παράβαση – Μη εκτέλεση – Άρθρο 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ – Χρηματικές κυρώσεις – Κατ' αποκοπήν ποσό – Χρηματική ποινή»

Στην υπόθεση C-328/16,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, που ασκήθηκε στις 10 Ιουνίου 2016,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους Γ. Ζαββό, E. Manhaeve και Δ. Τριανταφύλλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Ε. Σκανδάλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby και Μ. Βηλαρά, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: R. Schiano, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Ιουνίου 2017,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

– να διαπιστώσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ·

– να διατάξει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή προτεινόμενη χρηματική ποινή ύψους 34 974 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως στην εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), από την ημερομηνία που θα εκδοθεί η απόφαση στην παρούσα υπόθεση μέχρι την ημερομηνία που θα έχει εκτελεστεί η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385)·

– να διατάξει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή ημερήσιο κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 3 828 ευρώ, από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), έως την ημερομηνία που θα εκδοθεί η απόφαση στην παρούσα υπόθεση ή την ημερομηνία εκτελέσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), εάν επέλθει νωρίτερα, και

– να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στη δικαστική δαπάνη.

Το νομικό πλαίσιο

2 Κατά το άρθρο της 1, η οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ 1991, L 135, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/15/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1998 (ΕΕ 1998, L 67, σ. 29) (στο εξής: οδηγία 91/271), αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων και την επεξεργασία και την απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς. Σκοπός της είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της απορρίψεως των αστικών λυμάτων.

3 Το άρθρο 2 της ως άνω οδηγίας ορίζει, στο σημείο 1, τα «αστικά λύματα» ως «τα οικιακά λύματα ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά λύματα ή/και όμβρια ύδατα». Το άρθρο αυτό ορίζει επίσης, στο σημείο 4, τους «οικισμούς» ως τις περιοχές στις οποίες ο πληθυσμός ή/και οι οικονομικές δραστηριότητες είναι επαρκώς συγκεντρωμένα ώστε τα αστικά λύματα να μπορούν να συλλέγονται και να διοχετεύονται σε σταθμό επεξεργασίας αστικών λυμάτων ή σε τελικό σημείο απόρριψης και, στο σημείο 6, τη μονάδα ισοδύναμου πληθυσμού (στο εξής: ι.π.) ως «το αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιο[χημι]κές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (BOD 5) ίσες προς 60 g/ημέρα». Στο σημείο 8 του εν λόγω άρθρου, η «δευτεροβάθμια επεξεργασία» ορίζεται ως «η επεξεργασία των αστικών λυμάτων με μέθοδο που, κατά κανόνα, περιλαμβάνει βιολογική επεξεργασία με δευτεροβάθμια καθίζηση, ή με άλλες μεθόδους διά των οποίων τηρούνται οι απαιτήσεις που καθορίζονται στον πίνακα 1 του παραρτήματος Ι».

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όλοι οι οικισμοί να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων [...]

Για τα αστικά λύματα των οποίων η απόρριψη πραγματοποιείται σε ύδατα υποδοχής που θεωρούνται "ευαίσθητες ζώνες", σύμφωνα με το άρθρο 5, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχουν δίκτυα αποχέτευσης το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998 για τους οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εγκατάσταση αυτών των δικτύων δεν δικαιολογείται, είτε λόγω του ότι δεν ωφελεί το περιβάλλον, είτε λόγω υπερβολικού κόστους, χρησιμοποιούνται μεμονωμένα συστήματα ή άλλα κατάλληλα συστήματα που επιτυγχάνουν το ίδιο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.»

5 Οι γενικοί κανόνες για τα αστικά λύματα διαλαμβάνονται στο άρθρο 4 της οδηγίας, το οποίο ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία, ως εξής:

– το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 15 000,

[...]».

6 Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 91/271 προβλέπει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παραγράφου 2, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, τις ευαίσθητες περιοχές σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙ.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, πριν από την απόρριψή τους σε ευαίσθητες περιοχές, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα, να υποβάλλονται, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4, για όλες τις απορρίψεις από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.»

Η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385)

7 Στην απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα για την εγκατάσταση αποχετευτικού δικτύου των αστικών λυμάτων της περιοχής του Θριασίου Πεδίου και μη υποβάλλοντας σε επεξεργασία αυστηρότερη της δευτεροβάθμιας τα αστικά λύματα της περιοχής αυτής πριν από την απόρριψή τους στην ευαίσθητη περιοχή του κόλπου της Ελευσίνας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

8 Στο πλαίσιο του ελέγχου της εκτελέσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), οι υπηρεσίες της Επιτροπής ζήτησαν από τις ελληνικές αρχές, με έγγραφο της 6ης Αυγούστου 2004, πληροφορίες για τα μέτρα που είχαν λάβει προς εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

9 Με έγγραφο της 14ης Ιουνίου 2005, οι ελληνικές αρχές διαβίβασαν στις υπηρεσίες της Επιτροπής χρονοδιάγραμμα για την εκτέλεση των απαραίτητων εργασιών προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση προς την εν λόγω απόφαση. Κατά το χρονοδιάγραμμα αυτό, το αποχετευτικό δίκτυο των αστικών λυμάτων της περιοχής του Θριασίου Πεδίου θα ετίθετο σε λειτουργία στις 20 Ιουνίου 2009.

10 Με την από 10 Απριλίου 2006 προειδοποιητική επιστολή, η Επιτροπή επισήμανε στις ελληνικές αρχές ότι δεν είχε ακόμη επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις επιταγές της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

11 Με διάφορες απαντητικές επιστολές, οι ελληνικές αρχές προσέδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στην καταληκτική ημερομηνία την οποία προέβλεπαν οι αποφάσεις της Επιτροπής για την έγκριση της συγχρηματοδοτήσεως από το Ταμείο Συνοχής των έργων που σκοπούσαν στην εξασφάλιση της συμμορφώσεως αυτής, ήτοι την 31η Δεκεμβρίου 2009. Ειδικότερα, στην απάντηση της 29ης Ιουνίου 2006, οι ελληνικές αρχές ισχυρίστηκαν ότι η προθεσμία αυτή θα τηρούνταν παρά τις καθυστερήσεις που είχαν παρατηρηθεί. Εξάλλου, οι ελληνικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι μια προσφυγή για προσωρινά μέτρα η οποία είχε ασκηθεί κατά του αποτελέσματος μιας προσκλήσεως υποβολής προσφορών την οποία είχαν προκηρύξει συναφώς μπορούσε να προκαλέσει καθυστερήσεις.

12 Η Ελληνική Δημοκρατία θεώρησε ότι η εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), έπρεπε να πραγματοποιηθεί μέσω της υλοποιήσεως διαφόρων σχεδίων:

– της δημιουργίας ενός κέντρου επεξεργασίας των αστικών λυμάτων (στο εξής: σταθμός επεξεργασίας)·

– της κατασκευής κύριων αγωγών για το δίκτυο των αστικών λυμάτων (στο εξής: κύριο δίκτυο)·

– της κατασκευής αγωγών για το δίκτυο των αστικών λυμάτων (στο εξής: δευτερεύον δίκτυο)·

– της συνδέσεως των διαφόρων κατοικιών και βιομηχανιών της περιοχής του Θριασίου Πεδίου, ειδικότερα των οικισμών του Ασπρόπυργου, της Ελευσίνας, της Μάνδρας και της Μαγούλας στο δίκτυο των αστικών λυμάτων (στο εξής: τριτοβάθμιο δίκτυο).

13 Με τις μεταγενέστερες απαντήσεις τους, οι ελληνικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι τα έργα κατασκευής του κύριου δικτύου εξακολουθούσαν με καθυστερήσεις οφειλόμενες σε τεχνικές δυσχέρειες και ότι τα έργα κατασκευής του δευτερεύοντος δικτύου είχαν καθυστερήσει λόγω της ασκήσεως ένδικης προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (Ελλάδα).

14 Οι ελληνικές αρχές, επικαλούμενες διάφορες νομικές και τεχνικές δυσχέρειες που είχαν παρακωλύσει την πρόοδο των έργων συμμορφώσεως, ζήτησαν παράταση της προθεσμίας που είχε καθοριστεί με τις αποφάσεις συγχρηματοδοτήσεως των εν λόγω έργων και επισύναψαν στην αίτησή τους ένα νέο χρονοδιάγραμμα υλοποιήσεως των έργων αυτών. Κατά το ως άνω χρονοδιάγραμμα, τα έργα κατασκευής του κύριου δικτύου και του σταθμού επεξεργασίας θα έπρεπε να ολοκληρωθούν στις 31 Ιουλίου 2010 και τα έργα κατασκευής του δευτερεύοντος δικτύου την 1η Αυγούστου 2010.

15 Στις 2 Φεβρουαρίου 2009 η Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία αιτιολογημένη γνώμη και στις 7 Μαΐου 2010 συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή.

16 Με διάφορες απαντητικές επιστολές και κατά τη διάρκεια συσκέψεων, μεταξύ του Ιουλίου του 2010 και του Φεβρουαρίου του 2015, οι ελληνικές αρχές ενημέρωναν την Επιτροπή για την εξέλιξη της καταστάσεως.

17 Συγκεκριμένα, με επιστολή της 27ης Νοεμβρίου 2012, οι ελληνικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι ο σταθμός επεξεργασίας λειτουργούσε δοκιμαστικά από τις 27 Ιουλίου 2012 και κανονικά από τις 27 Νοεμβρίου 2012. Αντιθέτως, το δευτερεύον και το τριτοβάθμιο δίκτυο δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί, παρότι το δευτερεύον δίκτυο ήταν σχεδόν έτοιμο, πλην ενός μέρους του το οποίο εξυπηρετούσε τον οικισμό της Ελευσίνας, και συγκεκριμένα την Κάτω Ελευσίνα.

18 Σχετικά με το τριτοβάθμιο δίκτυο, οι ελληνικές αρχές, μεταξύ Μαρτίου του 2013 και Αυγούστου του 2015, ενημέρωναν τακτικά την Επιτροπή ότι, συνεπεία εσωτερικών δυσχερειών, το ποσοστό συλλογής των αστικών λυμάτων δεν είχε φθάσει σε ικανοποιητικό επίπεδο, δεδομένου ότι συλλεγόταν μόνο το 28 % των αστικών λυμάτων.

19 Η Επιτροπή εκτιμά, κατά το χρονικό σημείο ασκήσεως της υπό κρίση προσφυγής, ότι μολονότι έχουν παρέλθει δώδεκα έτη από την έκδοση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), η απόφαση αυτή δεν έχει ακόμη εκτελεστεί πλήρως από την Ελληνική Δημοκρατία.

20 Εξάλλου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν έλαβε από τις αρμόδιες εθνικές αρχές κανένα χρονοδιάγραμμα με αξιόπιστα στοιχεία που να επιτρέπουν κάποια εκτίμηση ως προς το πότε θα μπορούσε να υπάρξει πραγματική πρόοδος. Πέραν του τριτοβάθμιου δικτύου, το δευτερεύον δίκτυο επίσης δεν έχει ολοκληρωθεί, ιδίως το μέρος του που εξυπηρετεί το τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας. Κατά την Επιτροπή, τα αρχαιολογικά ευρήματα τα οποία επικαλείται η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως «περίπτωση ανωτέρας βίας» που να δικαιολογεί τέτοια καθυστέρηση στην εκτέλεση των εργασιών.

21 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, πέραν της από 27 Νοεμβρίου 2012 απαντήσεως των ελληνικών αρχών, δεν έχει λάβει κανένα στοιχείο το οποίο να αποδεικνύει ότι τα συλλεγέντα αστικά λύματα υποβλήθηκαν σε επεξεργασία αυστηρότερη από τη δευτεροβάθμια επεξεργασία. Για να διαπιστωθεί όμως η επαρκής επεξεργασία των λυμάτων, οι ελληνικές αρχές έπρεπε να είχαν αποδείξει τη σύμφωνη λειτουργία του σταθμού επεξεργασίας σε μια περίοδο δώδεκα μηνών, διά της λήψεως δειγμάτων σύμφωνα με το παράρτημα Ι, Δ, της οδηγίας 91/271, εκ των οποίων να προκύπτει ποσοστό μειώσεως των BOD 5 και των COD σύμφωνο προς τις επιταγές της ως άνω οδηγίας σε σχέση με τη δευτεροβάθμια επεξεργασία και, όσον αφορά την τριτοβάθμια επεξεργασία, επαρκές ποσοστό μειώσεως του αζώτου σύμφωνα με το παράρτημα Ι, πίνακας 2, της εν λόγω οδηγίας.

22 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι δεν είχε ακόμη επιτευχθεί συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της παραβάσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

23 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε να λάβει, το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998, τα αναγκαία μέτρα ώστε τα αστικά λύματα της περιοχής του Θριασίου Πεδίου να συλλέγονται και να υποβάλλονται σε επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και με το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, πριν από την απόρριψή τους στην ευαίσθητη περιοχή του κόλπου της Ελευσίνας.

24 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), έχει εκτελεστεί και ότι επομένως η προσφυγή της Επιτροπής είναι αβάσιμη.

25 Συναφώς, το κράτος μέλος αυτό υποστηρίζει ότι η επεξεργασία των αστικών λυμάτων της εν λόγω περιοχής έπρεπε να πραγματοποιηθεί μέσω της κατασκευής του σταθμού επεξεργασίας, καθώς και του κύριου, του δευτερεύοντος και του τριτοβάθμιου δικτύου.

26 Καταρχάς, η κατασκευή του σταθμού επεξεργασίας και του κύριου και του δευτερεύοντος δικτύου είχε ξεκινήσει πριν από την άσκηση της προσφυγής στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

27 Συναφώς, οι ελληνικές αρχές είχαν υποβάλει στην Επιτροπή αιτήματα για τη συγχρηματοδότηση των έργων αυτών, τα οποία η Επιτροπή δέχτηκε τον Δεκέμβριο του 2004.

28 Η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι οι αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας και η άσκηση ενδίκων προσφυγών προκάλεσαν σημαντικές καθυστερήσεις στην κατασκευή του σταθμού επεξεργασίας.

29 Ο σταθμός αυτός τελικώς ολοκληρώθηκε στις 7 Απριλίου 2011, κατόπιν δε ενός δοκιμαστικού σταδίου, λειτουργούσε κανονικά μόλις από τις 27 Νοεμβρίου 2012.

30 Για την πληρέστερη παρακολούθηση της λειτουργίας του σταθμού επεξεργασίας λαμβάνονται αντιπροσωπευτικά δείγματα εισερχομένων και εξερχομένων αστικών λυμάτων. Τα αποτελέσματα που λαμβάνονται αποδεικνύουν ότι τα αστικά λύματα υποβάλλονται σε επεξεργασία αυστηρότερη από τη δευτεροβάθμια επεξεργασία. Συναφώς, το κράτος μέλος αυτό προσκομίζει στο Δικαστήριο στοιχεία για το διάστημα από 27 Νοεμβρίου 2012 έως 28 Ιουλίου 2016, τα οποία αποδεικνύουν, κατ' αυτό, ότι η επεξεργασία των λυμάτων είναι σύμφωνη προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271.

31 Όσον αφορά, περαιτέρω, το κύριο δίκτυο, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, μολονότι κατασκευάστηκαν βασικοί συλλεκτήρες, αρχαιολογικές έρευνες και αρχαιολογικά ευρήματα καθώς και διάφορα ανακύψαντα τεχνικά προβλήματα καθυστέρησαν την κατασκευή του δικτύου αυτού στο έδαφος του οικισμού της Ελευσίνας.

32 Όσον αφορά, εξάλλου, το δευτερεύον δίκτυο, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι ένδικες προσφυγές, τεχνικές δυσχέρειες, δυσμενείς υδρογεωλογικές συνθήκες καθώς και αρχαιολογικές έρευνες και αρχαιολογικά ευρήματα προκάλεσαν σημαντική καθυστέρηση στην κατασκευή του δικτύου αυτού και εμπόδισαν την κατασκευή ορισμένων μερών του. Ως εκ τούτου, το δευτερεύον δίκτυο κατασκευάστηκε πλήρως, εξαιρουμένου του μέρους το οποίο ευρίσκεται στο τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας, μπορεί δε να εξυπηρετήσει το 95 % του ι.π. της περιοχής του Θριασίου Πεδίου.

33 Η Ελληνική Δημοκρατία διευκρινίζει πάντως ότι η επεξεργασία των λυμάτων της Κάτω Ελευσίνας πραγματοποιείται επί του παρόντος από το Κέντρο Επεξεργασίας Βοθρολυμάτων της Μεταμόρφωσης και ότι, ως εκ τούτου, δεν γίνεται απόρριψη λυμάτων, χωρίς επεξεργασία, σε επιφανειακά ύδατα.

34 Τέλος, ο ανεπαρκής αριθμός συνδέσεων στο τριτοβάθμιο δίκτυο, υπολογιζόμενων σε ι.π., συναρτάται προς το γεγονός ότι το κόστος της συνδέσεως βαρύνει τους ιδιοκτήτες των ακινήτων, τους οποίους επικουρεί το Δημόσιο, δεδομένου ότι λόγω της οικονομικής κρίσεως το κράτος μέλος αυτό δεν δύναται να χρηματοδοτήσει τις ως άνω συνδέσεις χωρίς τη συμμετοχή των κατοίκων. Αυτοί όμως δεν είναι σε θέση να αναλάβουν το κόστος των εν λόγω συνδέσεων στο αποχετευτικό δίκτυο.

35 Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο αριθμός συνδέσεων στο τριτοβάθμιο δίκτυο ανέρχεται στο 45 % του ι.π. της περιοχής του Θριασίου Πεδίου.

36 Πάντως, η Ελληνική Δημοκρατία διευκρινίζει ότι τα αστικά λύματα των μη συνδεδεμένων νοικοκυριών συλλέγονται σε συστήματα σηπτικών δεξαμενών-βόθρων πριν μεταφερθούν με βυτιοφόρα οχήματα προς επεξεργασία σε κοντινές εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

37 Στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, καθ' ομολογίαν της Ελληνικής Δημοκρατίας, το δευτερεύον και το τριτοβάθμιο δίκτυο δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί.

38 Η Επιτροπή εμμένει επομένως στις αιτιάσεις της και επαναλαμβάνει ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει ακόμη συμμορφωθεί προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

39 Το ως άνω θεσμικό όργανο επισημαίνει ότι το κράτος μέλος αυτό τελικώς κοινοποίησε, με το υπόμνημα αντικρούσεως, τα απαιτούμενα αποτελέσματα των δειγμάτων. Συναφώς, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι τα αποτελέσματα αυτά αποδεικνύουν ότι ο σταθμός επεξεργασίας λειτουργεί επαρκώς και ότι όλα τα αστικά λύματα τα οποία συλλέγονται επί του παρόντος υποβάλλονται σε επεξεργασία η οποία συνάδει προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271.

40 Όσον αφορά όμως το δευτερεύον δίκτυο, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία αναγνωρίζει και η ίδια την ανάγκη να ολοκληρωθεί η κατασκευή του. Ειδικότερα, έχουν κατασκευαστεί 184 χιλιόμετρα αγωγών επί συνόλου 198 χιλιομέτρων, δεδομένου ότι ελλείπουν εκείνα του τμήματος Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας.

41 Όσον αφορά το τριτοβάθμιο δίκτυο, επί τη βάσει των στοιχείων που προσκομίστηκαν από την Ελληνική Δημοκρατία με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή συμφωνεί με το κράτος μέλος αυτό ότι το 45 % του ι.π. της περιοχής του Θριασίου Πεδίου έχει συνδεθεί στο τριτοβάθμιο δίκτυο, οπότε τα αστικά λύματα που συλλέγονται από το σύστημα αυτό υποβάλλονται σε επαρκή επεξεργασία.

42 Πλην όμως η Ελληνική Δημοκρατία εξακολουθεί να μην αποδεικνύει ότι το υπόλοιπο 55 % του ι.π. της περιοχής αυτής είναι συνδεδεμένο για τους σκοπούς μιας σύμφωνης προς την οδηγία 91/271 επεξεργασίας. Ειδικότερα, με την εξαίρεση των στοιχείων για τον σταθμό επεξεργασίας της Μεταμόρφωσης, ο οποίος δέχεται μόνο το 5 % του φορτίου εκφραζόμενου σε ι.π., το κράτος μέλος αυτό δεν προσκομίζει στοιχεία που να αποδεικνύουν την εύρυθμη, έστω και προσωρινή, λειτουργία του προσωρινού συστήματος το οποίο έχει εγκαταστήσει.

43 Κατά το ως άνω θεσμικό όργανο, ακόμη και αν η Ελληνική Δημοκρατία αποδείξει την προσήκουσα λειτουργία του συστήματος, τούτο θα συνιστά απλώς ελαφρυντική περίσταση και όχι συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

44 Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Ελληνική Δημοκρατία εμμένει στη θέση της ότι η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), έχει εκτελεστεί και ότι επομένως η προσφυγή της Επιτροπής είναι αβάσιμη.

45 Όσον αφορά το δευτερεύον δίκτυο, το κράτος μέλος αυτό δέχεται ότι απομένει προς κατασκευή ένα ελάχιστο μέρος.

46 Όσον αφορά τις συνδέσεις των κατοίκων της περιοχής του Θριασίου Πεδίου στο τριτοβάθμιο δίκτυο, βάσει πληροφοριών από τους εμπλεκόμενους οικισμούς της Ελευσίνας, του Ασπρόπυργου, της Μάνδρας και της Μαγούλας, διαπιστώνεται σταθερή πρόοδος των ιδιωτικών συνδέσεων.

47 Εξάλλου, όσον αφορά το 49,3 % του ι.π. της περιοχής του Θριασίου Πεδίου ο οποίος, όπως δήλωσε το κράτος μέλος αυτό κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν έχει ακόμη συνδεθεί στα αποχετευτικά δίκτυα, τα λύματα μεταφέρονται από ιδιωτικές εταιρίες με βυτιοφόρα οχήματα σε κοντινή εγκατάσταση επεξεργασίας. Μολονότι τα στοιχεία των προσερχόμενων στην εγκατάσταση βυτιοφόρων οχημάτων καταγράφονται, η προέλευση των λυμάτων και τα στοιχεία του ιδιοκτήτη δεν καταγράφονται, με εξαίρεση τις περιπτώσεις υγρών αποβλήτων προερχόμενων από βιομηχανίες.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

48 Προκειμένου να κριθεί αν η Ελληνική Δημοκρατία έλαβε όλα τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), σύμφωνα με την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει να εξακριβωθεί αν το κράτος μέλος αυτό τήρησε πλήρως τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, ειδικότερα λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα για την εγκατάσταση αποχετευτικού δικτύου των αστικών λυμάτων της περιοχής του Θριασίου Πεδίου και υποβάλλοντας τα αστικά λύματα της περιοχής αυτής σε επεξεργασία αυστηρότερη από τη δευτεροβάθμια επεξεργασία του άρθρου 4 της ως άνω οδηγίας, πριν από την απόρριψή τους στην ευαίσθητη περιοχή του κόλπου της Ελευσίνας.

49 Όσον αφορά τη διαδικασία λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ως ημερομηνία αναφοράς προς εκτίμηση του κατά πόσον υπήρξε παράβαση πρέπει να χρησιμοποιηθεί η ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την προειδοποιητική επιστολή η οποία απεστάλη δυνάμει της ως άνω διατάξεως (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 36).

50 Εν προκειμένω, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, δεδομένου ότι στις 7 Μαΐου 2010 η Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η διαλαμβανόμενη στην προηγούμενη σκέψη ημερομηνία αναφοράς είναι η ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την επιστολή αυτή, ήτοι η 7η Ιουλίου 2010.

51 Δεν αμφισβητείται ότι, κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία, τα αστικά λύματα της περιοχής του Θριασίου Πεδίου δεν ετύγχαναν ακόμη συλλογής και επεξεργασίας σύμφωνης προς τις επιταγές του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, πριν από την απόρριψή τους στην ευαίσθητη περιοχή του κόλπου της Ελευσίνας. Πράγματι, όπως προκύπτει από το υπόμνημα αντικρούσεως του κράτους μέλους αυτού, η κατασκευή του σταθμού επεξεργασίας είναι μεταγενέστερη της εν λόγω ημερομηνίας, δεδομένου ότι η κατασκευή αυτή ολοκληρώθηκε μόλις στις 7 Απριλίου 2011, ο δε σταθμός λειτουργούσε, πέραν των περιόδων δοκιμαστικής λειτουργίας, μόλις από τις 27 Νοεμβρίου 2012.

52 Εν πάση περιπτώσει, η Ελληνική Δημοκρατία δέχεται, αφενός, ότι το δευτερεύον αποχετευτικό δίκτυο δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί πλήρως, δεδομένου ότι το τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας δεν διαθέτει ακόμη τέτοιο δίκτυο και, αφετέρου, ότι δεν είναι συνδεδεμένοι όλοι οι κάτοικοι της περιοχής του Θριασίου Πεδίου στο τριτοβάθμιο δίκτυο.

53 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία της Ελληνικής Δημοκρατίας που αντλείται από τις δυσχέρειες τις οποίες αντιμετώπισε το κράτος μέλος αυτό προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται εσωτερικές δυσχέρειες για να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-502/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:334, σκέψη 48).

54 Υπ' αυτές τις συνθήκες, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Επί των χρηματικών κυρώσεων

55 Η Επιτροπή ζητεί να υποχρεωθεί η Ελληνική Δημοκρατία σε καταβολή τόσο χρηματικής ποινής όσο και κατ' αποκοπήν ποσού.

56 Σχετικά με το ύψος της χρηματικής ποινής και του κατ' αποκοπήν ποσού, η Επιτροπή στηρίζεται στην από 13 Δεκεμβρίου 2005 ανακοίνωσή της, που φέρει τον τίτλο «Εφαρμογή του άρθρου [260 ΣΛΕΕ]» [SEC(2005) 1658], όπως επικαιροποιήθηκε με την ανακοίνωση C (2015/C 257/01) 6767 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2015, που φέρει τον τίτλο «Επικαιροποίηση των στοιχείων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εφάπαξ ποσού και των χρηματικών ποινών που πρέπει να προτείνονται από την Επιτροπή στο Δικαστήριο σε διαδικασίες επί παραβάσει» (στο εξής: ανακοίνωση της 13ης Δεκεμβρίου 2005).

Επί της χρηματικής ποινής

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

57 Κατά το σημείο 6 της ανακοινώσεως της 13ης Δεκεμβρίου 2005, η Επιτροπή στηρίζεται σε τρία βασικά κριτήρια για να καθορίσει το ύψος της χρηματικής ποινής την οποία προτείνει στο Δικαστήριο να επιβάλει, ήτοι τη σοβαρότητα της παραβάσεως, τη διάρκεια της παραβάσεως και την αναγκαιότητα να εξασφαλιστεί αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι υποτροπές.

58 Σχετικά με τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως, η Επιτροπή τονίζει ότι η απόρριψη λυμάτων, χωρίς επεξεργασία, στην επιφάνεια προκαλεί ρύπανση που χαρακτηρίζεται από ανισορροπία του οξυγόνου ενώ η εισροή θρεπτικών ουσιών επηρεάζει ιδιαιτέρως την ποιότητα των επιφανειακών υδάτινων μαζών και των συναφών οικοσυστημάτων τους. Επιπροσθέτως, η απόρριψη τέτοιων αστικών λυμάτων ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία.

59 Εξάλλου, η ελλιπής εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), επηρεάζει τη δυνατότητα των κατοίκων να απολαμβάνουν επιφανειακές υδάτινες μάζες επαρκώς καθαρές ώστε να επιτρέπουν την άσκηση δραστηριοτήτων αναψυχής.

60 Όσον αφορά τα αστικά λύματα που έχουν υποβληθεί σε ανεπαρκή μόνον επεξεργασία, η Επιτροπή τονίζει ότι μόνη η εφαρμογή δευτεροβάθμιας επεξεργασίας δεν είναι επαρκής για να αποτρέψει κάθε κίνδυνο ρύπανσης και υποβάθμισης της ποιότητας του ύδατος και των συναφών οικοσυστημάτων, οσάκις τα ύδατα υποδοχής έχουν αναγνωρισθεί ως ευαίσθητη περιοχή σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 91/271. Παρά δε τις προσπάθειες και τα μέτρα των ελληνικών αρχών, το 72 % των αστικών λυμάτων δεν συλλέγεται σύμφωνα με τις επιταγές της οδηγίας 91/271, οπότε η σχετική παράβαση που διαπιστώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), εξακολουθεί να υφίσταται.

61 Κατά την Επιτροπή, οι προσπάθειες τις οποίες καταβάλλουν οι ελληνικές αρχές, ιδίως από της εκδόσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), θα μπορούσαν ενδεχομένως να θεωρηθούν ως ελαφρυντικές περιστάσεις. Ειδικότερα, ο σταθμός επεξεργασίας σήμερα λειτουργεί κανονικά, το κύριο δίκτυο αγωγών έχει κατασκευαστεί και το δευτερεύον δίκτυο, εξαιρουμένου του τμήματος Κάτω Ελευσίνας, έχει επίσης κατασκευαστεί.

62 Εντούτοις, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι ελαφρυντικές αυτές περιστάσεις αντισταθμίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις επιβαρυντικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την παρούσα υπόθεση. Ειδικότερα, έχουν παρέλθει δώδεκα και πλέον έτη από την έκδοση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004,

Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385). Με άλλα λόγια, η Ελληνική Δημοκρατία είχε περισσότερα από δεκαέξι έτη από τότε που κινήθηκε η διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως για να συμμορφωθεί πλήρως προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν διαθέτει ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα ή αξιόπιστα στοιχεία που να επιτρέπουν να προσδιοριστεί το χρονικό σημείο κατά το οποίο η Ελληνική Δημοκρατία θα έχει ολοκληρώσει την εφαρμογή όλων των μέτρων για τη συμμόρφωσή της προς το σύνολο των επιταγών της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

63 Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη της σπουδαιότητας των διατάξεων της νομοθεσίας της Ένωσης στις οποίες αντιβαίνει η παράβαση που διαπιστώθηκε συναφώς με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), των επιπτώσεων της παραβάσεως αυτής στα γενικά και στα ατομικά συμφέροντα, της ελαφρυντικής περιστάσεως που συνίσταται στις προόδους που έχουν συντελεστεί μέχρι τώρα, των επιβαρυντικών περιστάσεων που συνίστανται στην αβεβαιότητα ως προς τον χρόνο κατά τον οποίο η Ελληνική Δημοκρατία θα συμμορφωθεί πλήρως προς την απόφαση αυτή, στη σαφήνεια των παραβιαζομένων διατάξεων της οδηγίας 91/271 και στην επαναλαμβανόμενη παραβατική συμπεριφορά εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας όσον αφορά την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης και τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, η Επιτροπή προτείνει συντελεστή σοβαρότητας 5, υπολογιζόμενο βάσει των όσων υποδεικνύονται στην ανακοίνωση της 13ης Δεκεμβρίου 2005.

64 Σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), στις 24 Ιουνίου 2004, ενώ η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει προσφυγή επί τη βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ στις 19 Νοεμβρίου 2015. Δεδομένου ότι το διάστημα που παρήλθε ανέρχεται σε 137 μήνες, η Επιτροπή ζητεί να καθοριστεί συντελεστής διάρκειας 3, σε κλίμακα από το 1 έως το 3.

65 Τέλος, σχετικά με τον συντελεστή που αφορά την ικανότητα πληρωμής του καθού η προσφυγή κράτους μέλους και ο οποίος αποκαλείται συντελεστής «n», το ως άνω θεσμικό όργανο υπενθυμίζει ότι η ανακοίνωση της 13ης Δεκεμβρίου 2005 καθορίζει τον συντελεστή αυτό όσον αφορά την Ελληνική Δημοκρατία στο 3,48.

66 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τον μαθηματικό τύπο ο οποίος παρατίθεται στην ανακοίνωση αυτή, η ημερήσια χρηματική ποινή ισούται με το γινόμενο του ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού, ύψους 670 ευρώ, πολλαπλασιαζόμενου επί τον συντελεστή σοβαρότητας, τον συντελεστή διάρκειας και τον συντελεστή «n». Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, προτείνει ημερήσια χρηματική ποινή ύψους 34 974 ευρώ.

67 Πάντως, το ως άνω θεσμικό όργανο εκτιμά ότι η χρηματική ποινή πρέπει να μειώνεται βαθμιαίως με βάση τις προόδους που θα σημειώνονται στην εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385). Επομένως, προτείνει την εφαρμογή, κατά το σημείο 13.2 της εν λόγω ανακοινώσεως, μιας βαθμιαίως μειούμενης ημερήσιας χρηματικής ποινής, το πραγματικό ποσό της οποίας θα πρέπει να υπολογίζεται στο τέλος εκάστης εξάμηνης περιόδου, διά της μειώσεως του συνολικού ποσού για τις περιόδους αυτές κατά ποσοστό που θα αντιστοιχεί προς την αναλογία του ι.π. ως προς την οποία έχει επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), κατά το πέρας της οικείας περιόδου.

68 Η Επιτροπή διευκρινίζει, συναφώς, στο δικόγραφο της προσφυγής της, ότι το τμήμα του πληθυσμού της οικείας περιοχής το οποίο δεν διέθετε αποχετευτικά δίκτυα και συστήματα επεξεργασίας λυμάτων συμμορφούμενα προς τις επιταγές του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 αντιστοιχούσε, κατά το χρονικό σημείο της ασκήσεως της προσφυγής της, σε συνολικό ι.π. 35 883, στο δε υπόμνημα απαντήσεως ότι ο αριθμός αυτός ανερχόταν σε 27 500.

69 Κατά την Επιτροπή, προκειμένου να καθοριστεί το οριστικό ποσό της ημερήσιας χρηματικής ποινής, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κάθε μονάδα ι.π. ως προς την οποία έχει πράγματι επέλθει συμμόρφωση προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271, κατόπιν κοινοποιήσεως στο ως άνω θεσμικό όργανο από την Ελληνική Δημοκρατία των στοιχείων που αποδεικνύουν την επίτευξη της συμμορφώσεως αυτής.

70 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι ούτε η σοβαρότητα της παραβάσεως ούτε η διάρκειά της ούτε το πνεύμα συνεργασίας και η επιμέλεια που επέδειξε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ούτε η επιτευχθείσα πρόοδος στην εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), δικαιολογούν την επιβολή χρηματικής ποινής. Επικουρικώς, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί τη μέθοδο υπολογισμού της χρηματικής ποινής.

71 Το κράτος μέλος αυτό φρονεί επομένως ότι το προτεινόμενο ύψος της χρηματικής ποινής είναι δυσανάλογο προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, οι συνέπειες της οποίας στο περιβάλλον λόγω της μη εκπληρώσεως των ειδικών υποχρεώσεων που επιβάλλει η οδηγία 91/271 δεν αξιολογήθηκαν συγκεκριμένα.

72 Η Ελληνική Δημοκρατία θεωρεί ότι εκτέλεσε την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), υπό την έννοια ότι υλοποίησε τα απαραίτητα έργα για την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

73 Όσον αφορά τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, η πρόταση της Επιτροπής να εφαρμοσθεί συντελεστής 5 δεν λαμβάνει υπόψη ακριβώς το γεγονός ότι η εν λόγω απόφαση έχει ήδη εκτελεστεί. Συναφώς, το κράτος μέλος αυτό υποστηρίζει ότι η βλάβη στην ανθρώπινη υγεία δεν είναι αποδεδειγμένη εν προκειμένω, δεδομένου ότι τα αστικά λύματα των νοικοκυριών που δεν έχουν συνδεθεί στο δευτερεύον δίκτυο δεν απορρίπτονται, ανεξέλεγκτα, απευθείας σε υδάτινους αποδέκτες, αλλά συλλέγονται σε συστήματα σηπτικών δεξαμενών-βόθρων, πριν μεταφερθούν με βυτιοφόρα οχήματα σε κοντινές λειτουργούσες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων προς επεξεργασία. Ο ως άνω συντελεστής σοβαρότητας είναι εξάλλου υπερβολικός, λαμβανομένου υπόψη του συντελεστή ο οποίος προτάθηκε από την Επιτροπή και υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (C-557/14, EU:C:2016:471).

74 Εξάλλου, η Επιτροπή αβασίμως προβάλλει ότι η δήθεν ελλιπής εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), είναι πιθανόν να επηρεάσει την εφαρμογή άλλων οδηγιών της Ένωσης ή έχει εν προκειμένω επιπτώσεις σε γενικά ή ατομικά συμφέροντα.

75 Η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί επίσης τα όσα προβάλλει η Επιτροπή περί επαναλαμβανόμενης παραβατικής συμπεριφοράς του κράτους μέλους αυτού στον συγκεκριμένο τομέα του δικαίου της Ένωσης.

76 Εν προκειμένω, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι απέδειξε, αφενός, ότι τα αστικά λύματα της περιοχής του Θριασίου Πεδίου υποβάλλονται σε επεξεργασία αυστηρότερη από τη δευτεροβάθμια επεξεργασία, με απομάκρυνση του φωσφόρου και του αζώτου, και, αφετέρου, ότι το τμήμα του πληθυσμού που δεν έχει ακόμη συνδεθεί, λόγω των αρχαιολογικών ερευνών ή οικονομικών δυσχερειών, εξυπηρετείται από το Κέντρο Επεξεργασίας Βοθρολυμάτων της Μεταμόρφωσης.

77 Δεδομένου η Ελληνική Δημοκρατία εξάλειψε ή, τουλάχιστον, μείωσε ουσιωδώς τη βλάβη του περιβάλλοντος την οποία συνεπαγόταν η παράβαση που διαπιστώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), το κράτος μέλος αυτό προτείνει, σε περίπτωση που το Δικαστήριο αποφασίσει να του επιβάλει χρηματική ποινή, το ύψος της να υπολογιστεί βάσει συντελεστή σοβαρότητας μειωμένου στο 1.

78 Εξάλλου, δεδομένων των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, η εν λόγω χρηματική ποινή είναι δυσανάλογη προς τη διάρκεια της παραβάσεως και προς τη μειωμένη ικανότητα πληρωμής της Ελληνικής Δημοκρατίας εξαιτίας της οικονομικής κρίσεως την οποία αυτή διέρχεται.

79 Ειδικότερα, δεδομένου ότι υπολείπεται η κατασκευή μόνο του 5 % του δευτερεύοντος δικτύου και ότι η Ελληνική Δημοκρατία έχει ήδη λάβει τα απαραίτητα προς τούτο μέτρα, το κράτος μέλος αυτό θεωρεί ότι ο συντελεστής διάρκειας για τους σκοπούς του υπολογισμού τυχόν χρηματικής ποινής πρέπει να καθοριστεί στο 1.

80 Όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του εν λόγω κράτους μέλους, η μείωση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) του μεταξύ 2010 και 2016 είναι 25,5 %.

81 Τέλος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο αποφασίσει να της επιβάλει χρηματική ποινή, η Ελληνική Δημοκρατία ζητεί να υιοθετηθεί η πρόταση της Επιτροπής να μειώνεται βαθμιαίως το ύψος της χρηματικής ποινής σε συνάρτηση με την πρόοδο της εκτελέσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385) και να πραγματοποιείται ο ποσοτικός υπολογισμός της ανά έξι μήνες.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

82 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιβολή χρηματικής ποινής δεν δικαιολογείται καταρχήν παρά μόνον εφόσον, κατά την εξέταση των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο, εξακολουθεί να υφίσταται η παράβαση που συνίσταται στη μη εκτέλεση προηγούμενης αποφάσεως (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

83 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 30 και 39 της παρούσας αποφάσεως, η Ελληνική Δημοκρατία κοινοποίησε, με το υπόμνημα αντικρούσεως, τα αποτελέσματα αντιπροσωπευτικών δειγμάτων ληφθέντων στον σταθμό επεξεργασίας, τα οποία αποδεικνύουν την επαρκή λειτουργία του και μαρτυρούν, ως προς το διάστημα από 27 Νοεμβρίου 2012 έως 28 Ιουλίου 2016, ότι η επεξεργασία των συλλεγόμενων αστικών λυμάτων είναι αποτελεσματική υπό το πρίσμα της οδηγίας 91/271. Συναφώς, η Επιτροπή επιβεβαίωσε, τόσο στο υπόμνημα απαντήσεως όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι τα αστικά λύματα τα οποία συλλέγονται επί του παρόντος υποβάλλονται πράγματι σε επεξεργασία η οποία συνάδει προς τις επιταγές της ως άνω οδηγίας.

84 Πάντως, αφενός, το μεν κύριο δίκτυο έχει ολοκληρωθεί πλήρως στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου, πλην όμως στο τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή και όπως δέχθηκε εξάλλου η ίδια η Ελληνική Δημοκρατία, μεταξύ άλλων και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν έχει ακόμη κατασκευαστεί το δευτερεύον δίκτυο. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το δευτερεύον δίκτυο έχει ολοκληρωθεί στο σύνολό του στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου.

85 Αφετέρου, όσον αφορά τη σύνδεση ολόκληρου του πληθυσμού της περιοχής του Θριασίου Πεδίου στο τριτοβάθμιο δίκτυο, έστω και αν υποτεθεί ότι είναι βάσιμα τα όσα προέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι δηλαδή το 50,7 % του ι.π. της περιοχής αυτής ήταν ήδη συνδεδεμένο στο δίκτυο αυτό, πράγμα το οποίο αμφισβητεί η Επιτροπή, πάντως το 49,3 % του ι.π. της εν λόγω περιοχής εξακολουθεί να μην έχει σύνδεση σε αυτό το τριτοβάθμιο δίκτυο.

86 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν απέδειξε ότι, κατά την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζητήσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, είχε εκπληρώσει πλήρως τις υποχρεώσεις οι οποίες απέρρεαν από την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

87 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η επιβολή υποχρεώσεως στην Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει χρηματική ποινή συνιστά πρόσφορο οικονομικής φύσεως μέσο προκειμένου το κράτος μέλος αυτό να παρακινηθεί σε λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε να θέσει τέρμα στην παράβαση που διαπιστώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), και να εξασφαλίσει την πλήρη εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

88 Δεν μπορεί όμως εκ προοιμίου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), να έχει πλήρως εκτελεστεί κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως. Ως εκ τούτου, η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί μόνο σε περίπτωση που η παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 66).

89 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η χρηματική ποινή πρέπει να είναι ανάλογη προς τον βαθμό πιέσεως που απαιτείται ώστε το κράτος μέλος που δεν εκτέλεσε απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε παράβαση να μεταβάλει τη συμπεριφορά του και να θέσει τέρμα στην προσαπτόμενη παράβαση (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 67 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

90 Στο Δικαστήριο εναπόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει συναφώς, να καθορίζει το ύψος της χρηματικής ποινής κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο τόσο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση όσο και προς την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 68).

91 Οι προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρηματική ποινή δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και αποτελούν απλώς χρήσιμη βάση αναφοράς. Ομοίως, κατευθυντήριες γραμμές όπως οι περιεχόμενες στις ανακοινώσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο, αλλά συμβάλλουν στη διασφάλιση της διαφάνειας, της προβλεψιμότητας και της ασφάλειας δικαίου στη δράση της Επιτροπής, όταν το όργανο αυτό διατυπώνει προτάσεις προς το Δικαστήριο. Ειδικότερα, στο πλαίσιο διαδικασίας βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η οποία αφορά εξακολούθηση της παραβάσεως κράτους μέλους, παρά το γεγονός ότι η παράβαση διαπιστώθηκε με μια πρώτη απόφαση εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιβάλει ελευθέρως χρηματική ποινή σε ύψος και με τη μορφή που ενδείκνυνται κατά την κρίση του προκειμένου να παρακινηθεί το κράτος μέλος αυτό να παύσει τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ως άνω πρώτη απόφαση του Δικαστηρίου (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 69).

92 Για τους σκοπούς του προσδιορισμού του ύψους της χρηματικής ποινής, τα βασικά κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να εξασφαλίζεται ο χαρακτήρας της ως μέτρου εξαναγκασμού με σκοπό την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης είναι, καταρχήν, η σοβαρότητα της παραβάσεως, η διάρκειά της και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους. Για την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ιδίως οι συνέπειες που έχει η παράλειψη εκτελέσεως επί των ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων καθώς και ο βαθμός στον οποίο υπάρχει επείγουσα ανάγκη συμμορφώσεως του οικείου κράτους μέλους προς τις υποχρεώσεις του (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 70).

93 Πρώτον, σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, υπενθυμίζεται ότι η οδηγία 91/271 αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος. Η έλλειψη ή η ανεπάρκεια συστημάτων, μεταξύ άλλων, επεξεργασίας των αστικών λυμάτων είναι ικανή να βλάψει το περιβάλλον και πρέπει να θεωρείται ως ιδιαιτέρως σοβαρή (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 71).

94 Πρέπει εξάλλου να κριθεί ως επιβαρυντική περίσταση το ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία, δεν έχει ακόμη επέλθει πλήρης εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), όπερ σημαίνει καθυστέρηση είκοσι σχεδόν ετών, στο μέτρο που η υποχρέωση να εξασφαλισθεί η συμμόρφωση της δευτεροβάθμιας επεξεργασίας των αστικών λυμάτων της περιοχής του Θριασίου Πεδίου έπρεπε να είχε εκπληρωθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998 (βλ., συναφώς, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385, σκέψη 51). Συνεπώς, το Δικαστήριο διαπιστώνει κατ' ανάγκην την ιδιαιτέρως μακρά διάρκεια μιας παραβάσεως η οποία, λαμβανομένου υπόψη του κατά τα άνω σκοπού, είναι εξάλλου αρκετά σοβαρή (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 74).

95 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας κατά το οποίο τα αστικά λύματα που απορρίπτονται από τον πληθυσμό της περιοχής του Θριασίου Πεδίου ο οποίος δεν έχει συνδεθεί στο τριτοβάθμιο δίκτυο δεν εκχέονται ελεύθερα, αλλά μεταφέρονται με βυτιοφόρα οχήματα σε κοντινό σταθμό επεξεργασίας, το επιχείρημα αυτό, το οποίο άλλωστε αμφισβητείται από την Επιτροπή, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει, στο μέτρο που η Ελληνική Δημοκρατία δεν προσκομίζει στοιχεία ικανά να αποδείξουν την εύρυθμη λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος συλλογής.

96 Πάντως, επισημαίνεται ότι η κατάσταση στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου έχει βελτιωθεί σε σύγκριση με εκείνη που επικρατούσε όταν κινήθηκε η διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385). Ειδικότερα, ενώ, κατά την εποχή εκείνη, το αποχετευτικό δίκτυο για τα αστικά λύματα ήταν εντελώς ανύπαρκτο, κατά τον χρόνο της εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο το κύριο δίκτυο έχει πλήρως ολοκληρωθεί, το δευτερεύον δίκτυο χρειάζεται να ολοκληρωθεί πλέον μόνο στην Κάτω Ελευσίνα, η δε σύνδεση του πληθυσμού της περιοχής του Θριασίου Πεδίου στο τριτοβάθμιο δίκτυο, όπως επισήμανε η Ελληνική Δημοκρατία στα δικόγραφά της, έχει ανέλθει σε ποσοστό 45 % του ι.π. της περιοχής αυτής. Συναφώς, πάντως, το προβαλλόμενο από το κράτος μέλος αυτό ποσοστό του 50,7 %, όπως προκύπτει από τη σκέψη 85 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, εφόσον το εν λόγω κράτος μέλος δεν το αποδεικνύει.

97 Διαπιστώνεται επομένως ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η σημασία της βλάβης η οποία, κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως, συνεχίζει να προκαλείται στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον εξαιτίας της προσαπτόμενης παραβάσεως αποτελεί συνάρτηση, σε μεγάλο βαθμό, του αριθμού των τόπων τους οποίους αφορά η ως άνω παράβαση. Επομένως, η εν λόγω βλάβη είναι λιγότερο σημαντική σε σχέση με εκείνη που επροκαλείτο στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον εξαιτίας της αρχικής παραβάσεως που διαπιστώθηκε με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385) (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-378/13, EU:C:2014:2405, σκέψη 56).

98 Εξάλλου, πρέπει να θεωρηθεί ως ελαφρυντική περίσταση το γεγονός ότι, όπως υποστηρίζει η Ελληνική Δημοκρατία, η περιοχή του Θριασίου Πεδίου αποτελεί περιοχή με έντονο αρχαιολογικό χαρακτήρα και ότι, λόγω των αρχαιολογικών ερευνών και της ανακαλύψεως αρχαιολογικών ευρημάτων, το δευτερεύον δίκτυο κατασκευάστηκε με την εξαίρεση ενός μέρους του το οποίο ευρίσκεται στο τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας.

99 Όσον αφορά, δεύτερον, τη διάρκεια της παραβάσεως, υπενθυμίζεται ότι αυτή πρέπει να αξιολογείται βάσει του χρονικού σημείου κατά το οποίο το Δικαστήριο εκτιμά τα πραγματικά περιστατικά και όχι του χρονικού σημείου της ασκήσεως της προσφυγής της Επιτροπής. Εν προκειμένω, η διάρκεια της παραβάσεως, ήτοι σχεδόν δεκατέσσερα έτη από την έκδοση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), είναι σημαντική (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 76).

100 Ειδικότερα, μολονότι το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν αποσαφηνίζει εντός ποιου χρονικού διαστήματος πρέπει να χωρήσει η εκτέλεση μιας αποφάσεως, το συμφέρον προς άμεση και ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης επιτάσσει, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η εκτέλεση αυτή να αρχίσει αμέσως και να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

101 Τρίτον, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πρόσφατη εξέλιξη του ΑΕγχΠ του κράτους μέλους αυτού, όπως έχει κατά τον χρόνο της εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 78). Συναφώς, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα επιχειρήματα της Ελληνικής Δημοκρατίας κατά τα οποία το ΑΕγχΠ της μειώθηκε κατά 25,5 % μεταξύ 2010 και 2016, έτους κατά το οποίο το κράτος μέλος αυτό κατέθεσε το υπόμνημά του αντικρούσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

102 Εξάλλου, η Επιτροπή πρότεινε στο Δικαστήριο τη βαθμιαία μείωση της χρηματικής ποινής σε συνάρτηση με τις προόδους που θα σημειώνονται στην εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385).

103 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, έστω και αν, προς εξασφάλιση της πλήρους εκτελέσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου, η χρηματική ποινή πρέπει να είναι απαιτητή στο σύνολό της μέχρις ότου το κράτος μέλος λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να παύσει τη διαπιστωθείσα παράβαση, εντούτοις, σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να επιβληθεί κύρωση στο πλαίσιο της οποίας θα συνεκτιμάται η πρόοδος την οποία πραγματοποιεί ενδεχομένως το κράτος μέλος κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-378/13, EU:C:2014:2405, σκέψη 60).

104 Εν προκειμένω, η Επιτροπή προτείνει να ληφθούν υπόψη, για τον υπολογισμό της χρηματικής ποινής, η προοδευτική μείωση του αριθμού μονάδων ι.π. που δεν είναι συμβατές προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271, πράγμα που θα επέτρεπε να ληφθούν υπόψη οι πρόοδοι τις οποίες σημειώνει η Ελληνική Δημοκρατία στην εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), και η αρχή της αναλογικότητας. Μέσω της βαθμιαίας αυτής μειώσεως, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να παρακινηθεί όχι μόνο να ολοκληρώσει το συντομότερο δυνατόν την εγκατάσταση του αποχετευτικού δικτύου στην Κάτω Ελευσίνα, αλλά και να διασφαλίσει ότι σε ολόκληρη την περιοχή του Θριασίου Πεδίου έχει εγκατασταθεί ένα σύμφωνο προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271 αποχετευτικό δίκτυο.

105 Λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει πρόσφορη την επιβολή μιας βαθμιαίως μειούμενης χρηματικής ποινής ύψους 18 000 ευρώ ημερησίως.

106 Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα καταβολής της χρηματικής ποινής, το βαθμιαίως μειούμενο στοιχείο της θα υπολογίζεται, σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, επί εξαμηνιαίας βάσεως, δεδομένου ότι η απόδειξη της συμμορφώσεως προς την οδηγία 91/271 μπορεί να απαιτεί κάποιον χρόνο και προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι τυχόν πρόοδοι τις οποίες σημειώνει το καθού κράτος μέλος. Το συνολικό ποσό για καθεμία από τις περιόδους αυτές θα πρέπει συνεπώς να μειώνεται κατά ποσοστό που θα αντιστοιχεί στην αναλογία του αριθμού μονάδων ι.π. στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου ως προς τις οποίες έχει πράγματι επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385) (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-167/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:684, σκέψη 66).

107 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας του εκτιμήσεως, να καθορίσει εξαμηνιαία χρηματική ποινή ύψους 3 276 000 ευρώ.

108 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 3 276 000 ευρώ ανά εξάμηνο καθυστερήσεως εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), από την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως έως την πλήρη εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), το πραγματικό ποσό της οποίας πρέπει να υπολογίζεται στο τέλος έκαστης εξάμηνης περιόδου, διά της μειώσεως του συνολικού ποσού για καθεμία από τις περιόδους αυτές κατά ποσοστό που θα αντιστοιχεί στην αναλογία του αριθμού μονάδων ι.π. στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου ως προς τις οποίες έχει πράγματι επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, προς τον αριθμό μονάδων ι.π. στην περιοχή αυτή ως προς τις οποίες δεν έχει επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως.

Επί του κατ' αποκοπήν ποσού

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

109 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να υποχρεώσει την Ελληνική Δημοκρατία σε καταβολή ημερήσιου κατ' αποκοπήν ποσού ύψους 3 828 ευρώ, υπολογιζόμενου βάσει της ανακοινώσεως της 13ης Δεκεμβρίου 2005, το οποίο προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού, που καθορίζεται σε 220 ευρώ, επί τον συντελεστή σοβαρότητας 5 και επί τον συντελεστή «n» ύψους 3,48, από της ημερομηνίας εκδόσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), έως την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως ή έως την ημερομηνία εκτελέσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), αν η εκτέλεση αυτή χωρήσει πριν από την έκδοση της παρούσας αποφάσεως.

110 Εν προκειμένω, παρήλθαν 4 165 ημέρες μεταξύ της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), και της αποφάσεως την οποία έλαβε η Επιτροπή στις 19 Νοεμβρίου 2015 να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, το συνολικό κατ' αποκοπήν ποσό κατά την ημερομηνία της αποφάσεως αυτής της Επιτροπής ισούται με το διαλαμβανόμενο στην προηγούμενη σκέψη ημερήσιο κατ' αποκοπήν ποσό πολλαπλασιαζόμενο επί τον ως άνω αριθμό ημερών, ήτοι 15 943 620 ευρώ, ποσό το οποίο υπερβαίνει το κατώτατο κατ' αποκοπήν ποσό που έχει καθοριστεί για την Ελληνική Δημοκρατία και το οποίο ανέρχεται σε 1 933 000 ευρώ.

111 Στο μέτρο που το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού υπερβαίνει το ύψος του κατώτατου κατ' αποκοπήν ποσού, θα πρέπει να επιβληθεί το ημερήσιο κατ' αποκοπήν ποσό των 3 828 ευρώ σύμφωνα με τη μέθοδο που καθορίζεται στη σκέψη 110 της παρούσας αποφάσεως.

112 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι εκτέλεσε την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), δεδομένου ότι τα έργα που προορίζονται να εξασφαλίσουν την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής έχουν πραγματοποιηθεί, όσον αφορά δε τα έργα των οποίων η υλοποίηση εκκρεμεί έχει ήδη λάβει τα απαραίτητα προς τούτο μέτρα. Εξάλλου, το κράτος μέλος αυτό συνεργάστηκε συστηματικά και καλόπιστα με τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Ακόμη, δεν συντρέχει κίνδυνος υποτροπής, δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία έχει εξαλείψει ή τουλάχιστον μειώσει ουσιωδώς κάθε πρόσθετη βλάβη για το περιβάλλον. Ως εκ τούτου, το κράτος μέλος αυτό υποστηρίζει ότι εν προκειμένω δεν δικαιολογείται η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού.

113 Σε περίπτωση που το Δικαστήριο αποφασίσει παρά ταύτα να επιβάλει στην Ελληνική Δημοκρατία κατ' αποκοπήν ποσό, το κράτος μέλος αυτό επισημαίνει ότι το χρονικό σημείο που θα πρέπει να ληφθεί ως αφετηρία για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπήν ποσού δεν μπορεί να είναι η έκδοση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), δεδομένου ότι η απόφαση αυτή, λόγω των υπό εξέλιξη κατασκευαστικών έργων, δεν μπορούσε να έχει εκτελεστεί κατά την ημερομηνία αυτή, αλλά σε μια ημερομηνία μετά την παρέλευση εύλογης προθεσμίας για την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

114 Εν πάση περιπτώσει, στο Δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν, δεδομένης της «εξαιρετικά δύσκολης» οικονομικής συγκυρίας την οποία αντιμετωπίζει η Ελληνική Δημοκρατία, συντρέχουν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για την επιβολή υποχρεώσεως καταβολής ενός τέτοιου ποσού από το κράτος μέλος αυτό ή αντιθέτως αν πρέπει αυτό να απαλλαγεί πλήρως.

115 Εν πάση περιπτώσει, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί τη μέθοδο υπολογισμού της Επιτροπής. Υποστηρίζει ότι, σε περίπτωση που υποχρεωθεί σε καταβολή ημερήσιου κατ' αποκοπήν ποσού, αυτό θα πρέπει να ανέρχεται στα 765,60 ευρώ και, σε περίπτωση που το Δικαστήριο αποφασίσει να επιβάλει ενιαίο κατ' αποκοπήν ποσό, αυτό θα πρέπει να ανέρχεται στα 1 933 000 ευρώ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

116 Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι το Δικαστήριο, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει στον συγκεκριμένο τομέα, έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει σωρευτικώς χρηματική ποινή και κατ' αποκοπήν ποσό (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 91).

117 Η επιβολή της υποχρεώσεως καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού και ο καθορισμός του ύψους του ποσού αυτού πρέπει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποφασίζονται βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων που συνδέονται τόσο με τα χαρακτηριστικά της διαπιστωθείσας παραβάσεως όσο και με τη συμπεριφορά του κράτους μέλους το οποίο αφορά η διαδικασία που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 260 ΣΛΕΕ. Συναφώς, η εν λόγω διάταξη παρέχει στο Δικαστήριο ευρεία εξουσία εκτιμήσεως προκειμένου να κρίνει κατά πόσον πρέπει να επιβάλει μια τέτοια κύρωση και να καθορίσει, ενδεχομένως, το ύψος της (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 92).

118 Στην υπό κρίση υπόθεση, το σύνολο των νομικών και πραγματικών στοιχείων βάσει των οποίων διαπιστώθηκε η υπό εξέταση παράβαση, ιδίως το γεγονός ότι έχουν ήδη εκδοθεί και άλλες αποφάσεις, ήτοι, εκτός από την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), οι αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-517/11, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:66), και της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-167/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:684), με τις οποίες διαπιστώνεται η εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας παράβαση των υποχρεώσεών της σχετικά με την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, συνιστούν ένδειξη περί του ότι για να αποτραπεί αποτελεσματικώς η επανάληψη στο μέλλον αναλόγων παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης μπορεί να απαιτείται η λήψη μέτρου αποτρεπτικού χαρακτήρα, όπως η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 93).

119 Υπ' αυτές τις συνθήκες, εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας του εκτιμήσεως, να καθορίσει το ύψος του ως άνω κατ' αποκοπήν ποσού κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο προς τη διαπραχθείσα παράβαση (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 94).

120 Μεταξύ των κρίσιμων συναφώς παραγόντων περιλαμβάνονται, ιδίως, η σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως και το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εξακολούθησε η παράβαση μετά την έκδοση της αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε η τέλεσή της (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 95).

121 Οι περιστάσεις της υπό κρίση περιπτώσεως που πρέπει να ληφθούν υπόψη απορρέουν ιδίως από τα εκτιθέμενα στις σκέψεις 92 έως 101 της παρούσας αποφάσεως σχετικά με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως καθώς και την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους.

122 Σχετικά με τη σοβαρότητα της επίμαχης παραβάσεως, επισημαίνεται ότι, όσον αφορά την κατασκευή του δευτερεύοντος δικτύου, μόνον ένα τμήμα ενός οικισμού εξακολουθεί να μην έχει τέτοιο δίκτυο, ήτοι το τμήμα Κάτω Ελευσίνας του οικισμού της Ελευσίνας, όσον αφορά δε το ποσοστό του ι.π. της περιοχής του Θριασίου Πεδίου το οποίο είναι συνδεδεμένο στο τριτοβάθμιο δίκτυο, το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 45 %. Επισημαίνεται πάντως ότι, κατά μέσο όρο, κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ της ημερομηνίας εκδόσεως της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), και της ημερομηνίας εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως, η περιοχή αυτή δεν διέθετε καν σταθμό επεξεργασίας, δεδομένου ότι ο σταθμός αυτός λειτουργούσε κανονικά μόνον από τις 27 Νοεμβρίου 2012. Συνεπώς, η παράβαση αυτή πρέπει να θεωρηθεί σοβαρότερη για τους σκοπούς του υπολογισμού του κατ' αποκοπήν ποσού απ' ό,τι για τους σκοπούς του καθορισμού της χρηματικής ποινής.

123 Εξάλλου, σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, πέραν των όσων διαλαμβάνονται στις σκέψεις 99 και 100 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει, για τους σκοπούς του καθορισμού του κατ' αποκοπήν ποσού, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μολονότι συνεργάστηκε συστηματικώς με τις υπηρεσίες της Επιτροπής, δεν τήρησε τα διάφορα χρονοδιαγράμματα τα οποία η ίδια είχε τάξει για την εξασφάλιση της συμμορφώσεως της επεξεργασίας των αστικών λυμάτων ολόκληρης της περιοχής του Θριασίου Πεδίου. Ειδικότερα, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε από το κράτος μέλος αυτό κανένα χρονοδιάγραμμα με αξιόπιστα στοιχεία που να επιτρέπουν εκτίμηση ως προς το πότε η Επιτροπή θα μπορούσε να διαπιστώσει πραγματικές προόδους στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), και, ως εκ τούτου, για τη συμμόρφωση προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271.

124 Οι δικαιολογητικοί λόγοι τους οποίους επικαλείται συναφώς η Ελληνική Δημοκρατία, ήτοι το γεγονός ότι η καθυστέρηση στην εκτέλεση της αποφάσεως αυτής οφείλεται σε εσωτερικές δυσχέρειες, δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί. Ειδικότερα, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται εσωτερικές δυσχέρειες για να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης, οπότε μια τέτοια επιχειρηματολογία δεν δύναται να ευδοκιμήσει.

125 Διαπιστώνεται επομένως ότι η παράβαση που προσάπτεται στην Ελληνική Δημοκρατία εξακολούθησε επί μακρό χρονικό διάστημα.

126 Τέλος, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο μεγάλος αριθμός των αποφάσεων, που παρατέθηκαν στη σκέψη 118 της παρούσας αποφάσεως, με τις οποίες διαπιστώθηκε ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις της σχετικά με την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Η καθ' υποτροπήν παραβατική συμπεριφορά ενός κράτους μέλους είναι κατά μείζονα λόγο επικριτέα καθόσον εκδηλώνεται σε τομέα στο πλαίσιο του οποίου οι επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον είναι ιδιαιτέρως σοβαρές. Συναφώς, οι καθ' υποτροπήν παραβάσεις ενός κράτους μέλους σε συγκεκριμένο τομέα μπορούν να αποτελέσουν ένδειξη περί του ότι, για να αποτραπεί αποτελεσματικώς η επανάληψη στο μέλλον αναλόγων παραβάσεων του δικαίου της

Ένωσης, μπορεί να απαιτείται η λήψη μέτρου αποτρεπτικού χαρακτήρα, όπως η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-557/14, EU:C:2016:471, σκέψη 99).

127 Πάντως, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 121 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη τα στοιχεία που παρατίθενται στις σκέψεις 92 έως 101 της παρούσας αποφάσεως, μεταξύ των οποίων και τα στοιχεία σχετικά με τις δυσχέρειες λόγω των αρχαιολογικών ερευνών και της ανακαλύψεως αρχαιολογικών ευρημάτων στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου καθώς και σχετικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσεως την οποία διέρχεται η Ελληνική Δημοκρατία στην ικανότητα πληρωμής του κράτους μέλους αυτού.

128 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, κατά δίκαιη εκτίμηση των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, το κατ' αποκοπήν ποσό που θα πρέπει να καταβάλει η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να καθοριστεί σε 5 000 000 ευρώ.

129 Κατά συνέπεια, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 000 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

130 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικασθεί η Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα και δεδομένου ότι διαπιστώθηκε η ύπαρξη παραβάσεως, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) **Η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.**

2) **Σε περίπτωση που η παράβαση που διαπιστώνεται στο σημείο 1 εξακολουθεί κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως, υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 3 276 000 ευρώ ανά εξάμηνο καθυστερήσεως στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), από την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως έως την πλήρη εκτέλεση της αποφάσεως της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), το πραγματικό ποσό της οποίας πρέπει να υπολογίζεται στο τέλος έκαστης εξάμηνης περιόδου, διά της μειώσεως του συνολικού ποσού για καθεμία από τις περιόδους αυτές κατά ποσοστό που θα αντιστοιχεί στην αναλογία του αριθμού μονάδων ισοδύναμου πληθυσμού στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου ως προς τις οποίες έχει πράγματι επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, προς τον αριθμό μονάδων ισοδύναμου πληθυσμού στην περιοχή αυτή ως προς τις οποίες δεν έχει επέλθει συμμόρφωση προς την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-119/02, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:385), κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως.**

3) Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 εκατομμυρίων ευρώ.

4) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Bay Larsen Malenovský Safjan

Šváby Βηλαράς

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Φεβρουαρίου 2018.

Ο Γραμματέας
A. Calot Escobar

Ο Πρόεδρος του τρίτου τμήματος
L. Bay Larsen